

ઘોઘાની મધ્યકાલીન ધાતુપ્રતિમાઓના અપ્રકટ અભિલેખો

લક્ષ્મણ ભોજક

સીરાજના પશ્ચિમ સમુદ્રતટે ભાવનગર પાસે આવેલ ઘોઘામાં મધ્યકાળમાં નવખંડા પાર્શ્વનાથનું મન્દિર સ્થપાયેલું, જે પૂર્ણતયા જીર્ણોદ્ધારિત રૂપે આજે પણ વિદ્યમાન છે. ત્યાંના ભૂમિગૃહના સંચમાંથી મળી આવેલ ધાતુ તથા પાષાણની પ્રતિમાઓના સંગ્રહનું ગુજરાત રાજ્યના પુરાતત્ત્વ ખાતા તરફથી શ્રી મધુસૂદન ઢાંકી તથા (સ્વ.) હરિશંકર પ્રભાશંકર શાસ્ત્રીએ સન ૧૯૬૧ના ડિસેમ્બરમાં સર્વેક્ષણ કરી તેનો સંક્ષિપ્ત પરિચય એક લેખ દ્વારા પ્રસિદ્ધ કરેલો^૧. તેમણે ઉતારી લીધેલ લેખોમાંથી ઈસ્વી તેરમા શતકમાં આવી જતા અઢારેક લેખો (સ્વ.) કાન્તિલાલ સોમપુરા તથા (સ્વ.) નવીનચન્દ્ર આચાર્યે પ્રકટ કરેલા^૨. સર્વેક્ષણ સમયે જે પ્રતિમાઓ, લેખ તથા અન્યથા કલા અને શૈલીની દૃષ્ટિએ જૂની તેમ જ મહત્ત્વપૂર્ણ હતી તેને નોખી તારવી શ્રી ઢાંકી તથા શ્રી શાસ્ત્રીએ મન્દિરના સંચાલકોને સંભાળપૂર્વક જુદા સાચવી રાખવા ભલામણ કરેલી^૩. આ નોખી રાખેલ પ્રતિમાઓનો સંગ્રહ થોડાં વર્ષ પૂર્વે શ્રી લાલભાઈ દલપતભાઈ ભારતીય સંસ્કૃતિ વિદ્યામન્દિરમાં લાવવામાં આવેલો. ત્યારે તેના લેખો વાંચી ઉતારી લેવાનો મોકો મળેલો. આજે તેમાંથી પ્રમાણમાં મહત્ત્વના છે તેવા અઢાવધિ અપ્રકટ ૨૪ લેખો અહીં પ્રકાશિત કરવામાં આવે છે.

(૧)

આ બહુ જ ઘસાઈ ગયેલો લેખ એક દશમા શતક જેટલી જૂની પ્રતિમા (ઘોઘા ક્રમાંક ૮૪) પાછળ કોરેલો છે : યથા :

- ૧) આસીંદુ
- ૨) દામ્સરિતોયરે
- ૩) વીરદેવસૂર[રિ]સ્ય શિં
- ૪) ષ્ષેણ
- ૫) -----
- ૬) -----
- ૭) -----
- ૮) રેગ-----ગ
- ૯) છે ॥ સંવ
- ૧૦) ત્ ॥ ૧૦૧ (૫૧)

લેખની મિતી સં. ૧૦૧ (૫૧) ઈ. સં. ૯૫૯ (?) જેવી વંચાય છે, ગરછનું નામ સ્પષ્ટ નથી; પણ વીરદેવસૂરિના શિષ્યે પ્રતિષ્ઠિત કરાવી લાગે છે. વીરદેવ નામના બે એક નામો જ્ઞાત તો છે; પણ તે ૧૧મા-૧૨મા શતકમાં થયા હોવાનો સમ્ભવ હોઈ અહીં ઉલ્લિખિત વીરદેવસૂરિ તેમનાથી ભિન્ન અને વિશેષ પ્રાચીન હોવાનો સમ્ભવ છે.

(૨)

પ્રસ્તુત લેખ સંવત ૧૧૨૩ / ઈ. સં. ૧૦૬૭નો લેખ ચતુર્વિંશતિ પટ્ટ (ઘોઘા ક્રમાંક ૧) પર છે; અને સરવાલીય ગરછ સમ્બદ્ધ છે. (આ ગરછનો ઉલ્લેખ કરતા અગાઉ થોડાક લેખો મળ્યા છે^૪.)

- ૧) એ શ્રી સરવાલીયગચ્છે વીરપિતુ
- ૨) શ્રેયો નિમિત્તં અંપટાદિનિજપુત્રે
- ૩) શ્વતુર્વિંશતિપટ્ટોર્થં કારિત્ત્વ ઇ-
- ૪) તિ ॥ સંવત્ ૧૧૨૩

અગિયારમી સદીના જૈન પ્રતિમાલેખો પ્રમાણમાં ઓછા મળ્યા છે તેથી આ અને આ પછી અહીં લીધેલ ચાર લેખોનું મહત્વ છે.

(૩)

ત્રિતીર્થિક પ્રતિમા (ઘોઘા ક્રમાંક ૧૦૩) પરનો સં. ૧૧૨૪ / ઈ. સં. ૧૦૬૮નો આ લેખ અત્યંત સંક્ષિપ્ત છે; અને થોડાક અક્ષરો પણ ગયા છે. ગરુડનું નામ મોટે ભાગે “હાઈકપૂરીય” હોવું જોઈએ. આ એક પ્રાચીન ગરુડ છે”. રાજસ્થાનમાં મોટે ભાગે જાલોર પંથકમાંથી નિષ્પન્ન થયો હશે.

સં. ૧૧૨૪ ૧ શ્રી (હાઈ)કપૂરીયગચ્છે આ(સા)કેન કારિતા

(૪)

સં. ૧૧૩૫ / ઈ. સં. ૧૦૭૮નો પ્રસ્તુત લેખ ત્રિતીર્થિક સપરિકર પ્રતિમા (ઘોઘા ક્રમાંક ૩૬) પર અંકિત છે.

સંવત્ ૧૧૩૫ શ્રી ----- ગચ્છેશ સૂત
યશોદેવ શ્રેયોર્થ પાહિન્યા કારિતા

(૫)

પાર્શ્વનાથની એકતીર્થી સપરિકર પ્રતિમા (ઘોઘા ક્રમાંક ૩૪) પર સં. ૧૧૫૪ (ઈ. સં. ૧૦૯૮)નો લેખ છે.

સંવત્ ૧૧૫૪ વૈશા-----પ્રતિષ્ઠિતા ॥
ઠ. મૂમલ ઠ. સૂહ-----ઠ. વચ્છરાજેન સ્વ-
ભગિન્યા: સ્વર્ગસિતાયા - । - કા - - - -શ્રેયોર્થ
કારિતા ॥

(૬)

જિન વર્ધમાન મહાવીરની સપરિકર એકતીર્થી પ્રતિમા (ઘોઘા ક્રમાંક ૪૫)ની સં. ૧૧૮૬ (ઈ. સં. ૧૧૩૦)માં અજિતસિંહસૂરિએ પ્રતિષ્ઠા કરેલી. (આ અજિતસિંહસૂરિ બૃહદ્ગરુડીય અજિતસિંહસૂરિ હોવાનો સંભવ છે.)

સં. ૧૧૮૬ વો શુ ૧ જાનો ધુવલા જાગ પુણ્યાર્થ
સુત પૂનાકેન શ્રીમહાવીરપ્રતિમા કારિતા ।
પ્રતિષ્ઠિતા શ્રીઅજિતસિંહસૂરિભિ: ॥

(૭)

અહત્ અરિષ્ટનેમિની એકતીર્થી સપરિકર પ્રતિમા (ઘોઘા ક્રમાંક ૭) સં. ૧૧૯૫ (ઈ. સં. ૧૧૩૯)માં (ચૈત્યવાસી) બ્રહ્મણગરુડના ઉદ્યોતનાચાર્ય સંતાનીય ત્રાવકે ભરાવેલી.

સં૦ ૧૧૯૫ ફાગુણ સુદિ ૧૧ શ્રી બ્રહ્માણ-
ગચ્છે ઉદ્યોતનાચાર્ય સંતાને ॥ મહાના શ્રાવકેણ
અરિષ્ટનેમિબિંબં કારિતં ॥

(૮)

સં૦ ૧૨૦૨ (ઈ. સં. ૧૧૪૬)ની આ પાર્શ્વનાથ જિનની એકતીર્થી સપરિકર પ્રતિમા (ઘોઘા ક્રમાંક ૨૪) જાલ્યોધરીય (ગચ્છ)ના કોઈ અનુયાયીએ ભરાવેલી.

સં૦ ૧૨૦૨ જ્યેષ્ઠ સુદિ ૯ શ્રીજાલ્યોધરીય (ગચ્છે)
----- આત્મશ્રેયોર્થે કારિતા

(૯)

સં૦ ૧૨૩૪ (ઈ. સં. ૧૧૭૮)ની શાંતિનાથ જિનની પ્રતિમા (ઘોઘા ક્રમાંક ૫૨)ની પ્રતિષ્ઠા ધર્મસૂરિ શિષ્ય રામચન્દ્રે કરાવેલી. વર્ષ જોતાં સંભવ છે કે પ્રસ્તુત ધર્મસૂરિ તે પ્રસિદ્ધ રાજગરહીય વાદીન્દ્ર ધર્મસૂરિ હોય.

। સં૦ ૧૨૩૪ માઘ વ - ૨ - - -શ્રી શાંતિ-
નાથબિંબં કારિતં પ્રતિષ્ઠિતં શ્રી ધર્મસૂરિ શિષ્યૈઃ
શ્રી રામચન્દ્રે ।

(૧૦)

સં૦ ૧૨૫૮ (ઈ. સં. ૧૨૦૨)ની આ સપરિકર પાર્શ્વર્હત્ની પ્રતિમા (ઘોઘા ક્રમાંક ૧૨) 'ત્રિગુણપથ' નામના સ્થાને (ચૈત્યવાસી) ધારાપદ્રગચ્છમાં ઠા રાણકે ભરાવેલી. ઠકકુર રાણક કોઈ રાજમાન્ય પુરુષ હશે. 'ત્રિગુણપથ'ની ઓળખ થવી બાકી છે.

। સં૦ ૧૨૫૮ જેષ્ઠ સુદિ ૧૦ શનૌ ત્રિગુણપથે
ધારાપદ્રગચ્છે પોહીથ સુત ઠ રાણકેન પ્રતિમા
કારિતા ॥

(૧૧)

પ્રસ્તુત સં૦ ૧૨૯૦ (ઈ. સં. ૧૨૩૪)નો લેખ ધરાવતી આ સપરિકર જિનપ્રતિમા (ઘોઘા ક્રમાંક ૧૪) દીસાવાલ (ડિસાવાલ) જ્ઞાતિના શ્રાવકે ભરાવેલ છે અને નવાંગવૃત્તિકાર (ચંદ્ર કુલના અભયદેવસૂરિ)ની પરંપરામાં થયેલા મુનિચન્દ્રસૂરિએ તેની પ્રતિષ્ઠા કરેલી.

દ સંવત્ ૧૨૯૦ વર્ષે દીસાવાલજ્ઞાતીય શ્રે૦ આસ -
પાલસુત સહજપાલેન માતા હીહ [સ] હિતેન
માતામહ.....કારિતં
પ્રતિષ્ઠિતં શ્રીચન્દ્રગચ્છીય નવાંગવૃત્તિકારસંતે શ્રીમુનિ
ચં [દ્રસૂ] રિભિઃ ॥

(૧૨)

સં. ૧૨૯૧ (ઈ. સં. ૧૨૩૫)ની આ એકતીર્થી સપરિકર પ્રતિમા (ઘોઘા ક્રમાંક ૩) શ્રી શ્રીમાલજ્ઞાતિના શ્રાવકની ભરાવેલ છે.

(પં. ૧) સંવત્ ૧૨૯૧ વર્ષે શ્રીશ્રીમાલજ્ઞાતીય શ્રે.૦
જગદેવસુત શ્રે.૦ વીજડેન આત્મપુ -
(પં. ૨) પયાય

(૧૩)

સં. ૧૩૦૩(?) (ઈ. સં. ૧૨૪૭ ?)ના લેખવાળી આ એકતીર્થી સપરિકર પ્રતિમા (ઘોઘા ક્રમાંક ૨૫) નાગેન્દ્રગચ્છના ભટ્ટારક વિબુધપ્રભસૂરિની ભરાવેલ છે.

સં. ૧૩૦૩(?) - - - શુ. ૧ જ્ઞાની શ્રીમા -
લજ્ઞા.૦ શ્રે.૦ - - - - ભાર્યા - - - - -
શ્રીશાંતિનાથ (વિંબં) કારિતં । પ્રતિષ્ઠિતં શ્રીનાગેન્દ્રગચ્છે ભટ્ટા.૦ શ્રીવિબુધપ્રભસૂરિભિઃ ।

(૧૪)

સં. ૧૩૦૩ (ઈ. સં. ૧૨૪૭)નું વર્ષ ધરાવતી આ પંચતીર્થી સપરિકર પ્રતિમા (ઘોઘા ક્રમાંક ૧૨૩) “ધારાગચ્છ”ના સર્વદેવસૂરિ દ્વારા પ્રતિષ્ઠિત થયેલી. ધારાગચ્છ આમ તો અલ્પજ્ઞાત છે. “ધારા”(ધારાપદ્મ)ને બદલે “ધારા” કોતરાઈ ન ગયું હોય તો પછી માળવાની રાજધાની “ધારા” પરથી ગચ્છ નિષ્પન્ન થયો ગણાય. ભરાવનાર દેવસિંહ (દેવસિંહ) મંત્રીપદ ધરાવતો હશે.

સં. ૧૩૦૩ વર્ષે - - - - શ્રીમાલ.૦ મહં દેવસીહ
ભાર્યા ષેતલદે
શ્રી ધા(થા?)રાગચ્છે પ્ર.૦ શ્રી સર્વદેવસૂરિભિઃ ।

(૧૫)

જિન ઋષભનાથની આ એકતીર્થી પરિકર સહિતની ગામના શ્રાવકોએ ભરાવેલ પ્રતિમા (ઘોઘા ક્રમાંક ૭૯)ની સં. ૧૩૦૫ (ઈ. સં. ૧૨૪૯)માં (ખરતરગચ્છીય) જિનપતિસૂરિશિષ્ય જિનેશ્વરસૂરિ (દ્વિતીય) દ્વારા પ્રતિષ્ઠિત થયેલી.

૧ સં. ૧૩૦૫ આષાઢ સુદિ ૧૦ શ્રીઋષભનાથ પ્રતિમા
શ્રીજિનપતિસૂરિશિષ્ય શ્રીજિનેશ્વરસૂરિભિઃ પ્રતિ
ષ્ટિતા ગ્રામલોક શ્રાવકેણ કારિતા

(૧૬)

જિન મહાવીરનું આ સપરિકર બિમ્બ (ઘોઘા ક્રમાંક ૫૬) અજ્ઞાતગચ્છીય હેમતિલકસૂરિના ઉપદેશથી સં. ૧૩૨૩ (ઈ. સં. ૧૨૬૭)માં શ્રીમાળી શ્રાવક નરસિંહે ભરાવેલું.

સં૦ ૧૩૨૩ વૈશાષ વદિ ૫ શ્રીમાલજ્ઞાતીય
સાંગણસિંગારદેવિ શ્રેયોર્થ સુત નરસિંહેન શ્રી -
મહાવીરચિંબં કારિતં શ્રીહેમતિલકસૂરીણાં
ઉપદેશેન

(૧૭)

અહત્ વાસુપૂજ્યની આ એકતીર્થિક સપરિકર પ્રતિમા (ધોધા ક્રમાંક ૮) સં૦ ૧૩૩૨ (ઈ૦ સં૦ ૧૨૭૬)માં બાલોધર (બલ્યોધર) ગચ્છના હરિભદ્રસૂરિ શિષ્ય હરિપ્રભસૂરિએ પ્રતિષ્ઠિત કરેલી. (આ સૂરિના પ્રતિષ્ઠાલેખો અગાઉ પીરમબેટાદિમાંથી મળ્યા છે તેવું સ્મરણ છે.) પ્રતિમા ભરાવનાર શ્રાવક મોદ જ્ઞાતિના હોઈ લેખ મહત્વનો છે.

સં૦ ૧૩૩૨ વૈશાષ વદિ ૧ મોદજ્ઞાતીય શ્રે૦ માળાકેન
પિતૃવ્ય કમાદા (?) શ્રેયસે શ્રીવાસુપૂજ્યચિંબં કારિતા
પ્ર૦ શ્રીજાલોધરગચ્છે શ્રીહરિભદ્રસૂરિશિષ્ય
શ્રીહરિપ્રભસૂરિ ભઃ (ખિઃ) ॥

(૧૮)

જિન નેમિનાથની આ એકતીર્થિક સપરિકર પ્રતિમા (ધોધા ક્રમાંક ૩૦) નાગેન્દ્રગચ્છના વિબુધપ્રભસૂરિ દ્વારા સં૦ (૧૩૭)૩૪ (ઈ૦ સં૦ (૧૨)૭૮)માં પ્રતિષ્ઠિત થયેલી છે. આ વિબુધપ્રભસૂરિનો ઉલ્લેખ અહીં અગાઉ સં૦ ૧૩(૦૭)૩ની પ્રતિમામાં આવી ગયો છે. (જુઓ લેખાંક ૧૪).

સંવત્ (૧૩?)૩૪ વર્ષે વૈશાખ શુદિ ૫ ગુરૌ ઠ૦
બ્રહ્મદેવ- - - - - વીરાકેન
શ્રીનેમિનાથચિંબં કારિતં નાગેન્દ્રગચ્છે શ્રીવિબુધ -
પ્રભસૂરિભિઃ પ્રતિષ્ઠિતં

(૧૯)

શ્રેયાંસજિનની આ સપરિકર પ્રતિમા (ધોધા ક્રમાંક ૭૩) સં૦ ૧૩૪૫ / ઈ૦ સં૦ ૧૨૮૯માં 'નીમા' જ્ઞાતિના શ્રે૦ "કુઆરસીહ" (કુંવરસિંહ)ની ભરાવેલી છે. લેખમાં જવલ્લે જ મળતો "નીમા" જ્ઞાતિનો ઉલ્લેખ હોઈ તે પ્રસ્તુત જ્ઞાતિના ઇતિહાસ માટે મહત્વનો છે.

સં૦ ૧૩૪૫ વૈશાષ સુદ ૨ જાનૌ નીમાજ્ઞાતીય
શ્રે૦ કુંઆરસીહ સુત રાજદદે - - - શ્રેયાર્થ
શ્રેયાંસચિંબં કારિતં

(૨૦)

શાંતિનાથનું આ સપરિકર બિમ્બ (ધોધા ક્રમાંક ૪૪) સં૦ ૧૩૬૩ (ઈ૦ સં૦ ૧૩૦૭)માં નાગેન્દ્રગચ્છીય દેવાણંદ (દિવાનંદ)સૂરિએ પ્રતિષ્ઠિત કરેલું. લેખ સોલંકીયુગની સમાપ્તિ પછીના નાગેન્દ્રગચ્છના ઇતિહાસ માટે મહત્વનો બની રહે છે.

સં ૧૩૬૩ સુદિ ૧ - - - - સંસારદેવી
 - - - - - - - - - - - શ્રીશાંતિનાથ
 બિંબં કારિતં પ્રતિષ્ઠિતં શ્રીનાગેન્દ્રગચ્છે શ્રી -
 દેવાણંદસૂરિભિઃ ।

(૨૧)

જિન શાંતિનાથની આ સપરિકર પ્રતિમા (ઘોઘા ક્રમાંક ૯૪) સં ૧૩૬૭ (ઈ. સં ૧૩૧૧) નાગરગચ્છના આનન્દસૂરિના સંતાનીય અને નાગરગચ્છીય શ્રાવકની ભરાવેલી છે. નાગરગચ્છ તથા નાગર જ્ઞાતિના ઓછા મળતા ઐતિહાસિક ઉલ્લેખોમાં આ લેખથી એકનો વધારો થાય છે.

સં ૧૩૬૭ આષાઢ સુ ૩ શ્રીમન્નાગરગચ્છે શ્રી -
 આનંદસૂરિસંતાને નાગરજ્ઞાતીય માતૃ સુહૃદદેવિ
 શ્રેયોર્થે સુત દેવલેન શ્રીશાંતિનાથબિંબં કારિતં ॥

(૨૨)

સં ૧૪૭૪ (ઈ. સં ૧૪૨૮)માં ભરાયેલી આ શાંતિનાથ જિનની પંચતીર્થી પ્રતિમા (ઘોઘા ક્રમાંક ૨૮) વાયટ જ્ઞાતિના શ્રાવકે ભરાવેલી અને પ્રતિષ્ઠા વાયટગચ્છના જિનદત્તસૂરિના શિષ્ય (કદાચ રાશિલ્લસૂરિ ?) દ્વારા થયેલી. અહીં વાયડજ્ઞાતિ તથા વાયડગચ્છનો ઉલ્લેખ હોઈ લેખ અગત્યનો છે.

સંવત્ ૧૪૭૪ વર્ષે માઘ શુદિ ૧૦ દશમ્યાં સોમે શ્રી-
 વાયડજ્ઞાતીય ઠં વયરસાહ સુ ૦ ઠં વાછા શ્રેયોર્થે સિંઘા-
 કેન શ્રીશાંતિનાથબિંબં કારાપિતં વાયટગચ્છે શ્રી
 જિનદત્તસૂરિપટ્ટે શ્રી - - - -સૂરિભિઃ પ્રતિષ્ઠિતં

(૨૩)

સં ૧૪૮૩ (ઈ. સં ૧૪૨૭)માં જિન ધર્મનાથની આ સપરિકર મૂર્તિ (ઘોઘા ક્રમાંક ૫૯) તપાગચ્છીય સોમસુન્દરસૂરિ દ્વારા પ્રતિષ્ઠિત થયેલી હોઈ લેખ મહત્વનો છે.

સંવત્ ૧૪૮૩ વર્ષે વૈશાખ શુદિ ૫ ગુરૌ શ્રીશ્રીમાલ જ્ઞાં
 પં સમરા ભાં - - - - - પિં રત્ના શ્રેયોર્થે સુત
 જયસિંઘેન શ્રીધર્મનાથબિંબં કારિતં તપાગચ્છે
 શ્રીસોમસુન્દરસૂરિભિઃ

ટિપ્પાગો અને સન્દર્ભો :-

૧. શ્રી મધુસૂદન ઢાંકી તથા શ્રી હરિશંકર પ્રભાશંકર શાસ્ત્રી, “ઘોઘાનો જિન પ્રતિમા નિધિ,” શ્રી ફોર્બ્સ ગુજરાતી સભા ત્રિમાસિક, ગ્રન્થ ૩, અંક ૧, મુંબઈ જાન્યુ-માર્ચ ૧૯૬૫, પૃં ૧૯-૨૨.
૨. કાન્તિલાલ કુલચન્દ સોમપુરા : નવનીતલાલ આનંદીલાલ આચાર્ય, “ઘોઘાના અપ્રકટ જૈન પ્રતિમાલેખો,” શ્રીમહાવીર જૈન વિદ્યાલય સુવર્ણમહોત્સવ ગ્રન્થ, મુંબઈ ૧૯૬૮, પૃં ૧૧૧-૧૧૭.
૩. મંદિરોમાંથી ધાતુપ્રતિમાઓ ચોરાઈ જવાના કિસ્સાઓ સાંભળવામાં આવતા હોઈ તકેદારી ખાતર તેમણે આ ભલામણ કરેલી.
૪. જુઓ, પ્રાચીન લેખ સંગ્રહ (ભાગ ૧ લો), સંગ્રાહક વિજયધર્મસૂરિ (સં મુનિરાજ વિદ્યાવિજય), ભાવનગર ૧૯૨૯, પૃં ૨, લેખાંક (૪); પૃં ૩, લેખાંક (૭); પૃં ૪, લેખાંક (૧૧); પૃં ૫, લેખાંક (૧૫) ઇત્યાદિ. તથા મુનિ વિશાલવિજય, શ્રીરાધનપુર પ્રતિમાલેખ સંદોહ, ભાવનગર ૧૯૬૦, પૃં ૪, લેખાંક (૬,૭); પૃં ૮, લેખાંક (૧૦) તથા પૃં ૬, લેખાંક (૧૨) અને પૃં ૧૦, લેખાંક (૨૪).
૫. અર્બુદાચલ પ્રદક્ષિણા જૈન લેખ સંદોહ (આબુ ભાગ ૫), (સંગ્રાહક) મુનિરાજ શ્રીજયન્તવિજય, શ્રી યશોવિજય જૈન ગ્રન્થમાળા, ભાવનગર વિં સં ૨૦૦૫ (ઈં સં ૧૯૪૯), પૃં ૧૪૦, લેખાંક ૩૮૯.